

Silje Synnøve Lyder Hermansen

Lær deg R

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2019 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

1. utgave / 1. opplag

ISBN: 9788245022131

Forsidebilde: Arne Malmedal, *Uten tittel* (1993), tempera på lerret og akryl på tre

Foto: Morten Thorkildsen

© Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design/BONO 2019

Omslag ved forlaget

Design og sats: Bøk Oslo A/S

Spørsmål om denne boken kan rettes til:

Fagbokforlaget

Kanalveien 51

5068 Bergen

Tlf.: 55 38 88 00 Faks: 55 38 88 01

e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no

www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.

Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling

bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

Til Bjørn

FORORD

Første gang jeg evnet å åpne et datasett i R, lå jeg på stuegulvet og spilte luftgitar til «We are the champions». Det var i 2008 – før RStudio revolusjonerte brukeropplevelsen – og han som hadde bedt meg om å lære R, hadde glemt å fortelle hvordan. Jeg har skrevet denne boka for at du skal slippe å sprengte høytalerne med Queen på en vanlig ukedag.

Lær deg R leier deg gjennom dine første skritt i R-universet. Boka gir en praktisk innføring i dataanalyse ved hjelp av R. Det vil si at den beste måten å lese den på er ved tastaturet. Lek med eksemplene til du forstår hva som foregår! Boka kan også fint kryssleses med Simen Solbakkens *Statistikk for nybegynnere*. Jeg gir deg et enkelt R-vokabular som kan ta deg langt. Hensikten er å lære kjernen i R-språket og forstå svarene R gir. Derfor bruker vi også mye tid på å tegne. Kan du ikke tegne hva du har funnet, har du ikke forstått det!

Boka er utstyrt med en tilleggsressurs i form av en «R-pakke» (*1ærdegR*). Der finner du datasettene jeg bruker i eksemplene. Den inneholder også løsningsforslag med oppgavene som hører med hvert kapittel. Når du jobber med denne boka, anbefaler jeg deg å hente inn *1ærdegR* fra det digitale biblioteket og skrive alle kommandoer sammen med meg. Det er den beste måten å forstå hva jeg forklarer, og det er en utmerket teknikk for å huske hva du har lært. Pakken finnes åpent tilgjengelig på min side: <https://github.com/SiljeHermansen/1ærdegR>.

Første del (kapittel 1-4) hjelper deg i gang. I første kapittel installerer vi R og RStudio, og i kapittel 2 går vi i dialog med R. Du behøver ikke lese hele den første delen, men installer programmene og arbeid deg fram til og med datamatriser i kapittel 2 før du går videre.

Andre del av boka (kapittel 5 og 6) utforsker og tilrettelegger data for regresjonsanalyser. Du bør jobbe deg gjennom kapittel 5 om beskrivende statistikk, men omkodningene i kapittel 6 kan du spare til du ser behovet. På dette tidspunktet bør du også gjøre deg kjent med kapittel 3 og 4 før du går videre.

Tredje del av boka (kapittel 7-10) går gjennom regresjonsanalyser. Om du skal prioritere, bør du lese kapittel 7. De andre kapitlene kan du lese ved behov.

En hjertelig takk til Knut-Andreas Christophersen, Henrik Skaug Sætra og Stein Arne Brekke som har fungert som fagkonsulenter til boka. Tilsvarende har Fagbokforlagets redaktør, Kristin Eliassen, gjort en helteinnsats. Tilbakemeldingene deres

har vært uvurderlige. Alle feil og mangler er likevel mine. Store deler av boka ble skrevet på Bicks. Toril Syverstads utømmelige flyt av kaffe, crispy duck-salater og yoghurter har gjort livet verdt å leve. Til sist vil jeg takke Tatjana Stankovic. Uten hennes entusiasme hadde jeg ikke våget meg som fagbokforfatter.

Oslo, juni 2019

Silje Synnøve Lyder Hermansen

INNHOOLD

FORORD	5
DEL I	
KOM I GANG	17
KAPITTEL 1	
HVA ER R?	19
1.1 Et statistikkprogram	19
1.1.1 Installere programmet.....	20
1.1.1.1 Installere R.....	20
1.1.1.2 Installere og oppdatere RStudio.....	20
1.2 Et programmeringsspråk	22
KAPITTEL 2	
R SOM KALKULATOR	25
2.1 Åpne RStudio for første gang	26
2.2 Datatyper i R	30
2.2.1 Vektorer.....	30
2.2.1.1 Indeksering	31
2.2.1.2 Regneoperasjoner.....	32
2.2.1.3 Funksjoner og argumenter.....	33
2.2.1.4 Sortere vektorer	35
2.2.2 Matriser	36
2.2.2.1 Opprette en matrise.....	36
2.2.2.2 Opprette et datasett	37
2.2.2.3 Indeksering	39
2.2.2.4 Målenivå	40
2.2.3 Lister	43
2.2.3.1 Opprette en liste.....	44
2.2.3.2 Indeksering	44
Opgaver	46

KAPITTEL 3

R SOM TEGNEPROGRAM	47
3.1 Plassere punkter i et koordinatsystem	47
3.2 Opprette tegneark for så å legge inn informasjon	50
3.2.1 Opprette og tilrettelegge tegnearket	50
3.2.2 Legge til grafikk på eksisterende ark	51
3.2.2.1 Legge til punkter, linjer og tekst	51
3.2.2.2 Spesifisere farge og størrelse	53
3.2.2.3 Gi tegnforklaringer	54
Oppgaver	56

KAPITTEL 4

INN OG UT AV R	57
4.1 Arbeidsflyt	58
4.1.1 Lagre eget arbeid	58
4.1.1.1 Organisere kodefiler	58
4.1.1.2 Lagre kodefiler	59
4.1.1.3 Organisere arbeid i mapper	59
4.1.2 Bruke andres arbeid: R-pakker	61
4.2 Import/eksport av datafiler	64
4.2.1 R på hjemmebane (.rda)	65
4.2.2 Skrive data ut av R (.txt og .csv)	66
4.2.3 Åpne data i Excel/OpenOffice	67
4.2.4 Åpne data i R	68
4.2.4.1 Import fra tekstfiler (.txt og .csv)	69
4.2.4.2 Import fra andre filformater	70
Oppgaver	71

DEL II

UTFORSKE OG TILRETTELEGGE DATA	73
---	----

KAPITTEL 5

BESKRIVENDE STATISTIKK	75
5.1 Datastrukturen	76
5.2 Univariate fordelinger	77
5.2.1 Kategoriske variabler	78
5.2.1.1 Frekvenstabell	78
5.2.1.2 Kake- og søylediagram	79
5.2.2 Kontinuerlige variabler	80
5.2.2.1 Numeriske beskrivelser	80
5.2.2.2 Grafiske alternativer	82
5.3 Bivariate sammenhenger	86
5.3.1 To kategoriske variabler	86
5.3.1.1 Bivariat sammenheng med tall	86
5.3.1.2 Bivariat sammenheng i tegning	89

5.3.2	Én kategorisk og én kontinuerlig variabel	90
5.3.3	To kontinuerlige variabler	93
5.3.3.1	Numeriske beskrivelser	94
5.3.3.2	Grafiske alternativer	96
Oppgaver	.....	100
KAPITTEL 6		
	TILRETTELEGGE DATA	101
6.1	Omkode eksisterende variabler	101
6.1.1	Kontinuerlige variabler	102
6.1.1.1	Additive indekser	102
6.1.1.2	Snu skalaretning	105
6.1.1.3	Endre skalaenheter	106
6.1.2	Kategoriske variabler (betinget omkoding)	106
6.1.2.1	Omkode ved hjelp av indeksering	107
6.1.2.2	Omkode med regelmessige uttrykk («regex»)	109
6.1.2.3	Automatiske varianter	112
6.2	Slå sammen data og endre verdier	113
6.2.1	Forprosessering – tilrettelegge for sammenslåing	114
6.2.1.1	Aggregere data når observasjonsnivåene er ulike	114
6.2.1.2	Nøkkelvariabler for observasjoner som hører sammen	115
6.2.2	Data fra andre kilder	116
6.2.2.1	Legge til enkeltvariabler («match»)	117
6.2.2.2	Slå sammen hele datasett («merge»)	117
Oppgaver	.....	119
DEL III		
	REGRESJONSANALYSER	121
KAPITTEL 7		
	ESTIMERE OG TOLKE EN LINEÆR MODELL (OLS)	123
7.1	Introduksjon til OLS	124
7.1.1	Estimere en lineær modell	125
7.1.2	Lese modellsammendraget	127
7.2	Tolke resultatene	128
7.2.1	Tolke marginaleffektene	129
7.2.2	Tolke med konfidensintervall	130
7.2.3	Tolke med predikerte verdier	131
7.2.3.1	Beregne predikerte verdier	131
7.2.3.2	Tegne predikerte verdier	132
7.2.3.3	Beregne nøyaktighet	133
7.2.3.4	Tegne usikkerhet	134
7.2.3.5	Legge til observerte verdier	135
Oppgaver	.....	138

KAPITTEL 8

MUTTEL REGRESJON: FLERE VARIABLER

OG IKKE-LINEÆRE EFFEKTER	139
8.1 Effekten av å kontrollere for andre variabler	140
8.1.1 Estimere en muttel lineær modell.....	141
8.1.2 Tolke kontrollerte effekter i lineær modell.....	143
8.1.3 Sammenlikne effekter	144
8.1.3.1 Sammenlikning mellom modeller krever et likt utvalg	145
8.1.3.2 Sammenlikning i samme modell krever standardiserte variabler	145
8.1.4 Sammenlikne konfidensintervaller («coefplot»)	147
8.2 Ikke-lineære sammenhenger	148
8.2.1 Samspillsledd	148
8.2.1.1 Estimere samspill.....	149
8.2.1.2 Tolke et samspill.....	150
8.2.2 Kurvilineære sammenhenger	155
8.2.2.1 Annengradsledd	155
8.2.2.2 Eksponentielle sammenhenger	159
Oppgaver	164

KAPITTEL 9

MODELLVURDERING

.....	165
9.1 Hvor godt predikerer modellen?	166
9.1.1 Fordelingen til predikerte verdier	167
9.1.2 Korrelasjon mellom predikerte og observerte verdier.....	168
9.1.3 Prediksjon for undergrupper av data	169
9.2 Residualenes fordeling	170
9.2.1 Er residualene normalfordelte?	170
9.2.1.1 Beregne residualene	171
9.2.1.2 Kvantitative mål på skjevhet og kurtose	172
9.2.1.3 Histogram med hjelpelinje.....	173
9.2.1.4 Kvantil – kvantilgrafikk.....	174
9.2.1.5 Hva gjør vi hvis residualene ikke er normalfordelte?	174
9.2.2 Er residualene likt fordelt over avhengig variabel?.....	175
9.3 Uteliggere og innflytelsesrike observasjoner	177
9.3.1 Innflytelse – hatverdier.....	177
9.3.1.1 Beregne hatverdier	178
9.3.1.2 Identifisere kritiske hatverdier	179
9.3.2 Uteliggere – t-standardiserte residualer	182
9.3.2.1 Estimere t-standardiserte residualer	183
9.3.2.2 Identifisere kritiske verdier	184
9.3.3 Uteliggere med innflytelse – Cook's D	185
9.3.3.1 Beregne Cook's D	186
9.3.3.2 Identifisere kritiske verdier	186
9.3.4 Hva gjør vi med innflytelsesrike uteliggere?.....	190

9.4 Kolinearitet	192
9.4.1 Tegn på kolinearitet	192
9.4.2 Løsninger på kolinearitet	193
Oppgaver	194
KAPITTEL 10	
BINOMISK LOGISTISK REGRESJON	195
10.1 Estimere en binomisk logistisk modell	196
10.2 Tolke en binomisk logistisk modell	198
10.2.1 Tolke marginaleffektene	199
10.2.1.1 Retning og signifikans (endring i logodds)	199
10.2.1.2 Relativ endring (endring i odds, oddsratio)	199
10.2.2 Predikerte sannsynligheter	201
10.2.2.1 Regne ut predikerte sannsynligheter	202
10.2.2.2 Regne ut konfidensintervallet til predikerte verdier	203
10.2.2.3 Tegne predikerte verdier	204
10.3 Vurdere en binomisk logistisk modell	210
10.3.1 Hvor ofte predikerer modellen riktig?	210
10.3.1.1 Definere kuttpunkt og predikere utfall	210
10.3.1.2 Sammenlikne predikerte og observerte utfall	211
10.3.2 Avansert modellstatistikk	214
10.3.2.1 ROC-kurve	214
10.3.2.2 Hosmer-Lemeshows «Goodness-of-fit»	215
Oppgaver	216
BIBLIOGRAFI	217
REGISTER FOR R-KOMMANDOER	219

BIBLIOGRAFI

- Bakker, R., E. Edwards, L. Hooghe, S. Jolly, G. Marks, J. Polk, J. Rovny, M. Steenbergen & M. Vachudova (2015). *2014 Chapel Hill Expert Survey* (Version 1 ed.).
- Christophersen, K.-A. (2013). *Introduksjon til statistisk analyse*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- ESS Round 7 (2014). *European Social Survey Round 7 Data* (Version 2.1. ed.).
- Field, A., J. Miles & Z. Field (2012). *Discovering Statistics With R*. London: Sage.
- Fox, J. (2016). *Applied Regression Analysis and Generalized Linear Models*. London: Sage.
- Gelman, A. & J. Hill (2007). *Data Analysis Using Regression and Multilevel/Hierarchical Models*. Cambridge University Press.
- Long, J.S. (1997). *Regression Models for Categorical and Limited Dependent Variables*. London: Sage.
- Skog, O.J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener – en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Solbakken, S.S. (2019). *Statistikk for nybegynnere*. Oslo: Fagbokforlaget.